

Čistilni robčki naši vsakdanji

V strokovni reviji Water Science and Technology je bil na začetku letošnjega leta objavljen članek na temo, za katero si marsikateri od slovenskih raziskovalcev sploh ne predstavlja, da bi lahko bila predmet resne strokovne presoje.

Članek govori o pojavu velikih količin čistilnih robčkov v kanalizaciji povsod po svetu in vzrokih za to. To ni ravno tema kvantne fizike, je pa svetovni problem, ki si zasluži pozornost ob 5. juniju, svetovnem dnevu okolja.

Upravljalci kanalizacije v Sloveniji na odpadke v kanalizaciji opozarjajo že desetletja, letos, prav v času krize zaradi koronavirusa, ki je uporabo čistilnih robčkov in njihovo pojavnost v kanalizaciji še povečala, tudi pod taktirko Zbornice komunalnega gospodarstva in sloganom »Bodi junak, ne zamenjaj školjke za smetnjak«. V WC-školjki, v katero sodijo samo človeški izločki in toaletni papir, se najde marsikaj, ti različni odpadki pa zvišujejo stroške vzdrževanja, povzročajo zamašitve kanalov, okvare na črpališčih in

Dr. Brigita Jamnik, slovensko društvo za zaščito voda

predstavljajo dodatno nevarnost za zdravje zaposlenih.

Ta dejstva uporabniki danes že poznamo oziroma jih glede na množico informacij in opozoril na to temo ne bi smeli več prezreti. Dolgoletno informiranje in ozaveščanje vedenja uporabnikov žal ne spreminjajo. Kako je mogoče, da uporabniki javne kanalizacije, ki smo se v zadnjem desetletju izkazali pri ločevanju odpadkov v zabojnike, nočemo slišati in ne upoštevamo dejstva, da kanalizacija nikakor ni namenjena odplakovanju odpadkov?

Verjetno je eden od vzrokov tudi ta, da kljub preprostim navodilom, kaj smemo in česa ne, uporabnikom to še vedno ni popolnoma jasno. Na trgu je tudi vse več robčkov za čiščenje

in higieno, na katerih piše, da so biorazgradljivi, in ki kar kličejo po tem, da jih odplaknemo. Uporabljamo vlažne čistilne in higienske krpe ter krpice vseh vrst, od tistih, na katerih piše, da so univerzalne, do čistilnih robčkov za roke, telo, nežne otroške ritke, lesene površine in celo posebnih robčkov za čiščenje pokrova WC-školjke. Za marsikaterega od teh pred desetletjem še nismo slišali in nismo niti vedeli, da jih potrebujemo. Po nekaterih podatkih se je na trgu v obdobju od leta 2013 do leta 2018 njihovo število skoraj podvojilo in tudi v prihodnje ne kaže, da bi se rast umirila. V New Yorku so iz odpadkov v kanalizaciji leta 2016 izločili 62 odstotkov otroških robčkov, v eni od angleških raziskav, izvedenih leta 2017, pa so potrdili, da je v odpadkih v kanalizaciji kar 75–95 odstotkov vlažilnih robčkov vseh vrst. Če nam uspe zmanjšati delež teh robčkov med odpadki v odpadni vodi, bo opravljenega že veliko dela. Kako torej naprej?

Pot teh izdelkov se začne na trgovskih policah, kjer se potrošnik odloča za nakup. Za uporabnike je zanimiva

oznaka biorazgradljivo, saj imajo lažni vtis, da z nakupom ne škodijo okolju. Leta 2018 je v sodelovanju dveh združenj nastal kodeks ravnanja, ki proizvajalcem tovrstnih izdelkov priporoča uporabo jasnih grafičnih simbolov na embalaži, da se izdelki ne smejo odplakovati. Kodeks za proizvajalce ni obvezujoč. Na

Dolgoletno informiranje in ozaveščanje vedenja uporabnikov žal nista spremenila.

embalažah nekaterih izdelkov na naših trgovskih policah simbol najdete, na drugih ne. Simbol v črno obrobljenem prečrtanem krogu predstavlja množica pred WC-školjko, ki v roki drži nekaj, kar želi odplakniti. Simbol, za katerega bi bilo sicer bolje, da bi bil v rdeči barvi, sporoča, da to ni dovoljeno.

V študiji, ki so jo opravili v Kanadi, so preizkusili 101 izdelek, med njimi otroške robčke, čistilne krpe, vlažne čistilne robčke, plenice

in druge podobne izdelke. Med vsemi razpoložljivimi je bilo le 19 izdelkov označenih s simbolom, ki opozarja, da odplakovanje v WC-školjko ni dovoljeno, hkrati pa niti eden ni izpolnjeval vseh zahtev, ki jih predvideva kodeks: ponekod je bil simbol premajhen ali skrit, tudi pod ovitkom, drugje po odprtju embalaže ni bil več viden. Raziskovalci so preverili tudi, koliko izplakovanj je potrebno, da predmet odpotuje po kanalizacijskem priključku: v povprečju več kot le eno. Raziskovalci so hkrati preiskovali, ali izdelek s potovanjem v vodi razpade. Med otroškimi in čistilnimi robčki ni bilo niti enega izdelka, za katerega bi bilo mogoče zaključiti, da se hitro razgrajuje, to velja, na primer, za toaletni papir. Robčki so ostali na pogled nespremenjene oblike in sestave.

Ponudba čistilnih robčkov je v svetu vse večja in trg to pričakuje tudi v prihodnje. Pisci članka pozivajo k premisleku o učinkovitem in poenotenem označevanju teh artiklov v svetovnem merilu ter čimprejšnjem

sprejetju standardov in zakonodaje, ki bi urejali označevanje teh proizvodov, in tudi k popolnemu umiku navedb ali namigov, da se nekatere od teh izdelkov sme odplakovati, ker so razgradljivi.

Piscem članka se pridružujejo tudi upravljavci kanalizacije v Sloveniji.

Če se sprašujete, kaj kot posameznik lahko storite za ta planet, je odgovor zelo preprost. Nikoli več po kanalizaciji ne odplaknite ničesar, kar vanjo ne spada. V WC-školjko torej ne spada nič drugega kot človeški izločki in toaletni papir. In pika.

Na prodajnih policah z izdelki za gospodinjstvo pa od zakonodajalcev in proizvajalcev pričakujemo jasna, dovolj velika, vsakomur razumljiva in nezavajajoča opozorila. To pomeni, da naj embalaže teh izdelkov ne vsebujejo navedbe biorazgradljivo. To velja za vse artikole, za katere obstaja najmanjša možnost, da bi jih kdo od nas še kdaj pomotoma odvrigel v kanalizacijski odtok.